

Biskop em. Tor Singsaas, Kronikk i Adresseavisen i forbindelse med visning av filmen «De uønskede» under filmfestivalen Kosmorama i Trondheim mars 2019:

De uønskede barna

Falstadsenteret på Ekne i Levanger, - krigsminnested, museum og senter for fred og menneskerettigheter viste onsdag 23.01.2019 filmen» «De uønskede» av det trønderske filmselskapet Upnorth med den indiske regissøren Dheeraj Akolkar. Det er en dokumentarfilm om «tyskerbarna» og deres liv. En utrolig sterk og skakende film.

Jeg deltok i en panelsamtale om filmen etter visningen.

En antar at 30000-50000 norske kvinner hadde forhold til tyske soldater under siste verdenskrig. 10000-12000 «tyskerunger» ble født. Mange av disse kvinnene fikk en voldsom og rettsløs behandling etter krigen. «Gatas parlament-gatejustisen» fikk bestemme. Myndighetene grep inn i svært liten grad. I ettertid er det blitt erkjent at dette var fullstendig uakseptabelt og uverdlig for en rettsstat. Statsminister Erna Solberg beklaget i oktober 2018 på vegne av Regjeringen den måten «tyskerjentene» ble behandlet på. Hun uttalte; «- flere tusen kvinner som ble kalt «tyskerjenter» eller «tyskertøser» ble internert, fratatt statsborgerskap og sendt ut av landet. Uten lov og dom. Norske myndigheter behandlet dem på en uverdlig måte. Rettsstaten sviktet dem.»

Sterk og tydelig tale.

Det er blitt fornyet oppmerksomhet omkring «tyskerjentenes» og «tyskerbarnas» skjebne i den senere tid. Ikke minst har forfatteren Edvard Hoem bidratt til dette gjennom bok «Min mors og fars historie» (2014). Denne boka har en sterk fortelling om I 2015 hadde jeg en samtale med Edvard Hoem i Nidarosdomen under Olavsfestdagene.

Men «tyskerbarna» har ikke fått den nødvendige oppreisning for den uverdige og krenkende behandling de fikk i oppveksten.

I år 2000 ble Staten stevnet for Oslo byrett av 7 krigsbarn med tysk far og norsk mor med krav om erstatning fordi staten ikke grep inn mot de mange overgrep barna ble utsatt for etter krigen. Dette var en viktig prøvesak for mange. Men saken ble avvist bla. med begrunnelsen at den var foreldet. Sosial - og helsedepartementet mente at overgrepene mot tyskerbarna ikke var godt nok bevist. Det ble dog tilbudt erstatningsbeløp. De var provoserende lave, samt at det ble krevd at mobbing og overgrep måtte dokumenteres. En omtrent umulig oppgave for de fleste, da det handlet om en barndom som etter hvert lå langt tilbake i tid. Ufattelig. Ikke minst sett i lys av at statsminister Kjell Magne Bondevik i sin nyttårstale samme år beklaget den diskriminering og urettferdighet krigsbarna hadde vært utsatt for.

Saken gikk helt til Den europeiske menneskerettsdomstol i Strasbourg i 2007 med samme resultat.

Staten har etter min mening et moralsk og etisk ansvar den ikke burde ha løpt fra ved å bruke lov og foreldelsesfrist mot krigsbarna.

Filmene «De uønskede» gir oss innblikk i hvordan livet til «tyskerbarna» kunne være. Dessuten løftes et annet viktig perspektiv fram. Alle kriger har «krigsbarn», - også krigene i

vår tid. Det viser siste Nobelpris som ble gitt til Denis Mukwege og Nadia Murad for deres arbeid mot seksualisert vold i krig. Under krig blir kvinnekroppen samfunnets eiendom. Seksualisert vold ødelegger samfunnet. De barna som blir resultatet av disse seksuelle overgrepene får en tragisk framtid med utestengelse på alle nivå i samfunnet. Det viser historien oss.

Filmen «De uønskede» har fått undertittelen; «Hevnen som går i arv». Hva med de uskyldige barna? De måtte lide for foreldrenes handlinger. I filmen får vi vitnesbyrd fra «5 tyskerbarn» om hvordan livet deres har vært. De var alle i slutten av 70 årene. De forteller om en ødelagt barndom og et komplisert voksenliv med dype krenkelser og med opplevelse av et sterkt redusert menneskeverd. Dette skjedde i nære relasjoner, som i lokalsamfunn og storsamfunn. Mødrene ble utestengt fra familie og nærmiljø, og de måtte ofte gi fra seg barnet som ble adoptert bort eller kom på barnehjem. Flere av «tyskerbarna» ga uttrykk for at de hadde som dyp forståelse og opplevelse i livet, at det beste hadde vært om de ikke hadde blitt født. De ble satt til side og plassert bakerst i klasserom og fellesrom. De hadde vanskelig for å få venner. Det var noe galt med «blodet mitt» sier en; «-og det kan ikke **jeg** gjøre noe med.» De skammet seg over seg selv. Vi vet hvor ødeleggende skam er for selvfølelse og identitet for unge mennesker. Det er blitt godt belyst gjennom TV-serien «Skam» fra 2015/17. Særlig sterkt ble det for meg å høre en kvinne fortelle om sitt møte med presten da hun skulle gifte seg. Presten mente hun burde sterilisere seg som var så dum og lite begavet. For hun ville få dumme og lite intelligente barn. Ufattelige ord, - dypt krenkende. Hvor langt var ikke denne presten fra Jesus Kristus og hans ord og holdninger.

Initiativtakerne til filmen «De uønskede» leverer en troverdig dokumentasjon på den urett som krigsbarna i Norge er blitt utsatt for. Et ytterligere viktig anliggende i filmen var også arbeidet for å endre FN`s barnekonvensjon, slik at den gir en bedre beskyttelse for krigsbarn. Den er ikke god nok. Vår tids «krigsbarn» må ikke oppleve de samme stigma som «tyskerbarna». Barn av «IS-soldater» og okkuperanter i andre kriger er vår aktuelle utfordring.

Den norske stat må se sitt ansvar for å fremme denne saken i FN`s organer. Vår egen historie med forsømmelsen av «tyskerbarna» forplikter oss til å stå opp for «krigsbarna» i verden, - i vår tid, - og i framtida.